

Odlišné stanovisko sudcu Milana Ľalíka

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde som nesúhlasil s výrokom uznesenia, preto som k nemu pripojil odlišné stanovisko, ktoré odôvodňujem takto:

1. Obdobne, ako vo svojom odlišnom stanovisku vo veci vedenej pod sp. zn. I. ÚS 233/2013, aj tu kritizujem formalistický záver vyslovený v bode 15 uznesenia, podľa ktorého je sťažnosť proti konečným rozhodnutiam všeobecných súdov o neoslobodení od platenia súdnych poplatkov sťažovateľky vždy považovaná za sťažnosť predčasnú, a teda v zmysle § 53 ods. 1 v spojení s § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj za neprípustnú, lebo všeobecný súd ešte nerozhodol o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku z podaného návrhu na začatie konania, proti ktorému rozhodnutiu zákon tiež pripúšťa riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré môže sťažovateľka využiť, pretože

a) zásadu subsidiarity ústavnej sťažnosti nemožno vnímať len formálne ako pokyn vyčerpať akékoľvek opravné prostriedky, ktoré sú sťažovateľke procesne dostupné, ale iba také opravné prostriedky, ktoré predstavujú efektívny a racionálny prostriedok nápravy porušenia základného práva na súdnu ochranu, a ním v žiadnom prípade nie je odvolanie či dovolanie (o ktorých sa uvažuje) proti uzneseniu o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku, ktoré je len jeho logickým zákonným dôsledkom,

b) táto mimoprocená časť konania s fatálnym dôsledkom pre (ne)začatie konania pred súdom a v dôsledku toho i na realizovanie ústavného práva na súdnu ochranu sa tak ocitla mimo rámec akejkoľvek kontroly ústavného súdu, lebo sa necháva na svojvôli rozhodovania všeobecných súdov (aj to iba okresných súdov a krajských súdov), ktoré

c) pri posudzovaní opodstatnenosti návrhu na oslobodenie od súdnych poplatkov zásadne (aj v tomto prípade) nevychádzajú z aktuálnych majetkových pomerov (pri likvidnom majetku 1 265 € mala zaplatiť sumu 33 193,50 €), ale pomerov potencionálnych minulých či budúcich, čím

d) všeobecné súdy sledujú primárne len záujem na zaistení finančného príjmu do štátneho rozpočtu, ktorého absolutizácia vyprázdňuje inštitút oslobodenia od súdnych poplatkov, a to

e) viedlo k zásahu do samotnej podstaty práva na prístup k súdu, a to aj pod taktovkou ústavného súdu.

2. Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Do obsahu ústavného práva na súdnu ochranu patrí aj ochrana, ktorá sa účastníkovi poskytuje v dovolacom konaní, t. j. v konaní, v ktorom sa na základe mimoriadneho opravného prostriedku domáha ochrany pred dovolacím súdom z dôvodov, ktoré výslovne upravuje procesné právo. Jedným z takýchto dôvodov je aj nesprávne právne posúdenie veci rozhodnutím odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo... rozhodnutie súdu prvej inštancie podľa § 421 ods. 1 CSP. Ak účastník konania splní predpoklady vyžadované zákonom pre poskytnutie ochrany v mimoriadnom opravnom konaní, najvyšší súd mu túto ochranu musí poskytnúť v rozsahu, v akom sa preukáže existencia dôvodu na poskytnutie súdnej ochrany v takom konaní. Poskytnutie takejto ochrany však neznamena len úspech v mimoriadnom opravnom konaní, ale každé meritórne rozhodnutie, ktoré odpovedá na obsah dovolania ústavne súladným spôsobom v rozsahu upravenom zákonom (čl. 46 ods. 4 ústavy).

3. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 249/05) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá má základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky. To platí aj pre výklad a používanie

procesnoprávných predpisov (čl. 46 ods. 4, čl. 51 ods. 1 ústavy), ktoré upravujú podmienky konania, ku ktorým patria aj procesné podmienky dovolacieho konania ako mimoriadneho opravného postupu najvyššieho súdu. Napokon treba uviesť, že tento záver sa vzťahuje aj na výklad a na používanie prechodných ustanovení zákonov vrátane Civilného sporového poriadku.

4. Podľa prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 CSP, ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2016, ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti.

Úplná aplikácia tohto prechodného ustanovenia sa uplatní aj pri dovolaniach podaných pred 1. júlom 2016, ale prejednávaných najvyšším súdom po tomto dni. Opačný záver by bol porušením právnej istoty a legitímnych očakávaní účastníkov konania. Platí totiž zásada, že odo dňa účinnosti nového Civilného sporového poriadku sa už v prebiehajúcich konaniach postupuje podľa novej právnej úpravy s tým, že právne účinky procesných úkonov, ktoré boli uskutočňované do tej doby, zostávajú zachované (§ 470 ods. 2 CSP).

5. Keďže však súdne konanie pozostáva z celého radu procesných úkonov, ktoré ovplyvňujú právne postavenie účastníkov a vybavenie veci a ktoré nastali za účinnosti predchádzajúcej právnej úpravy, zákon tak súčasne stanoví, že právne účinky týchto úkonov zostávajú zachované. Dovolanie má však len jediný tzv. devolutívny účinok (odvaľovací), čo znamená, že súdom príslušným na konanie o dovolaní je výlučne najvyšší súd; ide tu o stanovenie tzv. funkčnej príslušnosti najvyššieho súdu.

6. Otázku prípustnosti a dôvodnosti dovolania posudzuje najvyšší súd v čase vyhlásenia rozhodnutia (§ 217 ods. 1 a § 438 ods. 1 CSP). K vyhláseniu napadnutého uznesenia najvyššieho súdu došlo až 27. augusta 2017, teda v čase, keď už platila nová právna úprava (CSP), ktorá zrušila vymedzenie prípustnosti na základe diformity (a konformity v spojení so zásadným právnym významom) rozhodnutia súdu prvého stupňa a súdu odvolacieho a za jedno z kritérií (okrem tzv. zmätočnosti) zvolila, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu (ktorým sa odvolacie konanie končí) je závislé na posúdení otázky hmotného či procesného práva, pri riešení ktorej sa

odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu alebo ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená, alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1).

7. Ústavný súd sa *de lege lata* hodnoteniu prípustnosti dovolania vyhnúť nemôže, pretože v hre je otázka prístupu k najvyššiemu súdu (a riziko *denegatio iustitiae*) v takej závažnej otázke, akou je ochrana ústavou zaručených základných práv a slobôd. Z ústavných dôvodov sa nedovoľuje, aby cez odmietanie dovolaní bol regulovaný nápad vecí, o ktorých má byť meritórne rozhodované samotným najvyšším súdom (nebezpečie nerovného posudzovania analogických vecí) alebo zaist'ovaný iba účel zjednocovania judikatúry. Také obmedzenie v prístupe k najvyššiemu súdu nie je podložené legitímnym cieľom a nerešpektuje ani požiadavku proporcionality, vyplývajúcu nielen z čl. 46 ods. 1 ústavy, ale aj z čl. 6 ods. 1 dohovoru.

8. Z uvedených dôvodov preto ústavný súd mal zistiť porušenie sťažovateľkou označených práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru pred najvyšším súdom a v tomto rozsahu ústavnej sťažnosti malo byť vyhovené a napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušené s vrátením veci na ďalšie konanie.

9. Akokoľvek sa popísané výhrady môžu javiť ako marginálne, nemožno opomenúť ich význam pre „vstup“ do súdneho konania pre sťažovateľku (a nielen ju); a závery väčšinového uznesenia jej ho úplne zatvorili.

V Košiciach 7. februára 2018